

Program obuke

DEČJI RAD: PREVENCIJA, PREPOZNAVANJE I INTERVENCIJA: OBUKA ZA SUPERVIZORE I DRUGE STRUČNJAKE U SOCIJALNOJ ZAŠTITI

Sinopsis

Obuka se sprovodi u okviru projekta "Merenje, podizanje svesti i angažovanje politika radi unapređenja borbe protiv zloupotrebe dečjeg rada i prinudnog rada "u Srbiji, u programu koji realizuje Međunarodna organizacija rada, uz podršku Ministarstva rada Sjedinjenih Američkih Država.

Zloupotreba dečijeg rada je nedovoljno prepoznata pojava u Srbiji, i još uvek se uspostavlja sistem koji omogućava kontinuirano i pregledno prikupljanje relevantnih i reprezentativnih podataka o prevalenci i karakteristikama ove pojave. Jedan od razloga za neprepoznavanje ove pojave je i način statističkog praćenja i beleženja podataka o korisnicima usluga socijalne zaštite. Veliki broj dece koja su žrtve zloupotrebe dečjeg rada se najverovatnije već nalaze na evidenciji centara za socijalni rad po nekom drugom osnovu, npr. kao članovi porodica koje ostvaruju pravo na novčanu socijalnu pomoć, kao deca iz porodica sa višestrukim teškoćama u functionisanju ili pogođena porodičnim konfliktima, ili kao deca u sukobu sa zakonom. Međutim, u evidenciji se ne prepoznaje, a u praksi često previđa, da su ova deca istovremeno ugrožena zbog zloupotrebe dečjeg rada i da neretko rade opasne poslove, zbog čega trpi njihov fizički i psihički razvoj i proces obrazovanja.

Konkretan ciklus obuka koji će se održati u periodu april-maj 2023. je namenjen supervizorima u centrima za socijalni rad širom Srbije, koji su na osnovu svojih stručnih zaduženja ovlašćeni da prate i usmeravaju rad voditelja slučaja u službama za decu i mlade. Obuka će biti akreditovana u sistemu socijalne zaštite u Srbiji i biće dostupna nakon akreditacije i stručnjacima (supervizorima, voditeljima slučaja, savetnicima za hraniteljstvo, vaspitačima, pravnicima i sl.) koji su angažovani u:

- centrima za socijalni rad,
- centrima za porodični smeštaj i usvojenje,
- ustanovama za smeštaj dece i omladine,
- centru za zaštitu žrtava trgovine ljudima i

stručnim radnicima kod drugih pružalaca usluga u socijalnoj zaštiti, iz vladinog i nevladinog sektora.

Obuke se odvijaju u skladu sa principima aktivnog učenja, u grupama od 15-20 polaznika, sa dva trenera, što omogućava interaktivnu razmenu i refleksiju na proces i ishod učenja.

Svrha obuke je da se polaznici, supervizori koji su angažovani u službama za zaštitu dece u centrima za socijalni rad, osnaže za pružanje supervizijske podrške voditeljima slučaja u primeni instrumenata za prepoznavanje dece koja su žrtve dečjeg rada ili su u riziku da budu ugrožena prekomernim, teškim odnosno najgorim oblicima rada. To vodi i izgradnji prilagođenih intervencija prevencije, podrške i zaštite i boljem odgovoru sistema socijalne zaštite na potrebe ove grupe dece.

Opšti cilj obuke je unapređenje znanja supervizora o pojavi zloupotrebe dečjeg rada i razvoj supervizijskih veština potrebnih za procenu i planiranje intervencija u zaštiti deteta u riziku i deteta žrtve zloupotrebe dečjeg rada. Učesnici obuke dobijaju prateći edukativni materijal i upućuju se na relevantne dokumente i resurse za praksu.

Pojedinačni ciljevi:

1. Upoznati sa ključnim pojmovima, oblicima i posledicama dečjeg rada;
2. upoznavanje sa relevantnim normativnim okvirom;
3. Osposobljavanje polaznika za razvoj sumnje o zloupotrebi dečjeg rada kada su u porodici i kod deteta prisutni i drugi problem;
4. Upoznavanje sa načinom evidentiranja i dokumentovanja zloupotrebe dečjeg rada (SOZIS i obaveza RZSZ po instrukciji);
5. Sticanje veština za korišćenje instrumenta „Indikatori zloupotrebe dečjeg rada – za sistem socijalne zaštite“ (IZDR);
6. Sticanje veština za korišćenje instrumenta za psihosocijalnu procenu dece na radu – IPAC;
7. Upoznavanje sa mogućim izvorima prijave zloupotrebe dečjeg rada;
8. Unapređenje veština za korišćenje trougla procene, oblasti i podoblasti procene za decu i mlade i podoblasti procene u kojima se nalaze bitni podaci o detetu kada je žrtva zloupotrebe dečjeg rada;
9. Unapređenje veština koje su potrebne za prikupljanje podataka, njihovu klasifikaciju i analizu po oblastima procene;
10. Unapređenje znanja za donošenje odluka i ispravno dokumentovanje procene;
11. Unapređenje znanja o mogućim intervencijama zaštite deteta koje je u situaciji zloupotrebe dečjeg rada
12. Unapređenje znanja za primenu intervencija za niz mera zaštite deteta od zloupotrebe dečjeg rada

Uvodni deo

Trajanje: 30 minuta

Cilj: Predstavljanje obuke i načina rada, upoznavanje učesnika sa sadržinom obuke i satnicom; upoznavanje sa trenerima, međusobno upoznavanje i zadavanje uvodnog testa znanja.

Metod: Diskusija u velikoj grupi, iskustvena razmena, izlaganje trenera, rešavanje testa znanja.

Ishod: Stvorena je pozitivna radna atmosfera i razmena među učesnicima od samog početka. Učesnici su, u osnovnim crtama, upoznati sa sadržajem programa obuke.

- **Dobrodošlica i predstavljanje trenera i učesnika (10').**

Izvodi se prema pravilima facilitacije **Vežba: predstavljanje i slavljenje iskustva prakse:** Učesnici se predstave i kažu gde rade i koliko dugo rade u neposrednoj praksi sa decom i porodicama.

Trener izjavljuje da se raduje da će čuti iskustva i mudrost prakse od učesnika, kao i sveže ideje i uvide od mlađih kolega.

- **Ciljevi programa obuke; predstavljanje načina rada, agende programa obuke i kreiranje pravila grupnog rada (5).**

Trener ukratko izlaže ciljeve treninga i povezuje ga sa činjenicom da stručni radnici iz socijalne zaštite, na svoj specifičan način učestvuju u organizovanju preventivnih aktivnosti, prepoznavanju dece žrtava zloupotrebe dečjeg rada i proceni njihovih potreba, snaga i rizika, što je osnova za integrisani nastup u planiranju i pružanju podrške ovoj deci i njihovim porodicama.

- **Test znanja (15').** Učesnici odgovaraju na zadati uvodni test, rezultati se prikupljaju bez diskusije.

- **Sesija 1. Prepoznati i razumeti dečiji rad**

Trajanje: 85 minuta

Cilj: Upoznavanje polaznika sa fenomenom i ključnim pojmovima u vezi dečijeg rada, normativnim okvirom i osvetljavanje sopstvenih predrasuda o pojavi, kao i sa normativnim okvirom koji je od značaja za zaštitu dece koja su u riziku ili su žrtve zloupotrebe dečijeg rada i Sticanje veština za razvoj sumnje o zloupotrebi dečijeg rada i intencije supervizora u ovoj oblasti.

Metod: Prezentacija (izlaganje trenera), vežbe, rad u grupama, brainstorming.

Ishod: Polaznici su upoznati sa ključnim pojmovima, oblicima i posledicama dečijeg rada, sa relevantnim normativnim okvirom; Supervizori razumeju i u stanju su da usmere voditelje slučaja na prepoznavanje pojave i razvijanje sumnje o zloupotrebi dečijeg rada kada su u porodici i kod deteta prisutni i drugi problem;

- **IZLAGANJE TRENERA (15')**: **PP 1.** Trener prezentuje sadržaj koji se odnosi na vrste dečijeg rada uz korišćenje primera iz prakse, kao i pregled osnovnih međunarodnih i nacionalnih dokumenata koji su od značaja za zaštitu dece od zloupotrebe dečijeg rada. U fokus se stavlja rad koji je psihički, fizički, društveno ili moralno štetan za dete i ometa njegovo školovanje. Diskusija se kanališe u vezi uloge stručnih radnika i posebno supervizora CSR u susreti sa ovom pojavom.
- **VEŽBA BR. 1. (15')**: Diskusija u velikoj grupi - Trener postavlja pitanje: *Da li ste vi tokom svog detinjstva radili i koje poslove ste obavljali?* Trener kanališe diskusiju u pravcu definisanja da li je to bio opasan, štetan rad ili se govori o lakom, primerenom radu koji podstiče razvoj deteta. Posebno pažljivo se pojašnjava rad u oblasti poljoprivrede koji može biti laki rad, ali i opasan rad (branje voća i povrća tretiranog pesticidima, rad u neadekvatnim uslovima, itd.). Trener naglašava potrebu upoznavanja stručnjaka sa Uredbom o utvrđivanju opasnog rada za decu (2017. god.).
- **VEŽBA BR. 2. (20' + 10')**: Nakon diskusije svaki polaznik dobija listu slučajeva za koju treba da proceni o kojoj vrsti rada se govori. Na kraju se daju tačni odgovori i obrazloženje o klasifikaciji rada za svaki slučaj naveden u tabeli, uz pozivanje na iskustva polaznika iz prethodne diskusije.
- Trener integriše diskusiju (10') i Vežbu 2. u pravcu da je neophodna procena da li rad na bilo koji način može ugroziti interes deteta (bezbednost, zdravlje, razvoj, obrazovanje, i ne manje važno, potrebno slobodno vreme deteta. Ukoliko postoje naznake da je neko područje ugroženo, potrebna je dalja procena u tom pravcu i donošenje odluka, kao i realizacija lepeze intervencija od strane stručnih radnika. Diskutuje se uloga supervizora u usmeravanju procene ka sumnji da je u pitanju dečiji rad. Pitanja za usmeravanje diskusije:
 - 1) Koliko često se voditelji slučaja i supervizori u CSR susreću sa ovakvim situacijama?
 - 2) Kada se VS obraćaju supervizorima za podršku u ovakvim slučajevima?
 - 3) Zašto DA i zašto NE traže podršku od supervizora u ovakvim slučajevima?
- **IZLAGANJE TRENERA (5')**: **PP 2** trener predstavlja podatke koje prikuplja RZSZ, najavljuje novine u novom softveru (SOZIS). Potom uvodi polaznike u predstojeću vežbu koja osvetljava potrebu za razvojem sumnje o zloupotrebi dečijeg rada kada je dete ili porodica korisnik usluga CSR po nekom drugom osnovu.
- **VEŽBA BR. 3. (20')** učesnici u četiri grupe rade na različitim prikazima slučajeva koji opisuju situacije po prijavi različitih aktera (škole, policije, inspekcije rada i službe za materijalna davanja u CSR). Zadatak je da daju odgovore:
 - 1) Šta u prikazu slučaja ukazuje na zloupotrebu dečijeg rada?

- 2) O čemu supervizor treba da razgovara sa voditeljem slučaja?
- 3) Kako usmeriti VS da planira i realizuje procenu i razlikuje različite okolnosti koje ugrožavaju decu, a da pri tome identifikuje zloupotrebu rada dece?
- 4) Integracija kako supervizori mogu da unaprede proces prepoznavanja slučajeva dečijeg rada u CSR?

Sesija 2. Instrumenti za procenu zloupotrebe dečijeg rada

Trajanje: 100 minuta

Cilj: Upoznavanje i ovladavanje upotrebom instrumenata Indikatori zloupotrebe dečjeg rada za sistem socijalne zaštite – IZDR i Instrumenti za psihosocijalnu procenu dece na radu - IPAC

Metod: Prezentacija (izlaganje trenera), rad u grupama na slučajevima iz prakse, diskusija u velikoj grupi.

Ishod: Polaznici znaju da koriste instrument „Indikatori zloupotrebe dečijeg rada – za sistem socijalne zaštite“ (IZDR) i instrument za psihosocijalnu procenu dece na radu – IPAC i prepoznaju situacije iz rada CSR u kojima se ovi instrumenti koriste. Supervizori razumeju situacije u kojima treba da usmere voditelje slučaja na korišćenje specifičnih instrumenata procene.

- **IZLAGANJE TRENERA (10’): PP 3.** Kroz prezentaciju trener objašnjava instrument i način njegovog korišćenja. Pojašnjava šta su indikatori, da su dati kroz domene, kako su klasifikovani.
- **VEŽBA BR. 4. (20’ + 20’):** Polaznici rade vežbu sa tri slučaja u 4-6 malih grupa (4-6 učesnika). Unutar grupe označavaju se indikatori moguće zloupotrebe, daje se preliminarni nalaz shodno instrumentu i razmatra se kako supervizor treba da usmeri VS (koje podatke, informacije, činjenice je potrebno još prikupiti).

Projekat "Merenje, podizanje svesti i angažovanje politika radi unapređenja borbe protiv zloupotrebe dečjeg rada i prinudnog rada" u Srbiji

BIHEVIORALNI INDIKATORI	Operacionalizacija i imenziteti indikatora
1. Deca u pokreću, bez pranje ▲◆	☐ Dece bez ličnih dokumenata ▲ ☐ Dece koje menja meso boravka sa grupama druge dece ▲◆ ☐ Dece je sklono skitnji ▲◆ ☐ Maloletni migranti bez pranje ▲
2. Dece radi na ulici (prodaje, prosji, briše prozore na automobilima i sl.) ili drugačije zarađuje ▲◆	☐ Angažovano od strane roditelja ▲ ☐ Angažovano od druge osobe ▲◆ ☐ Angažovano samostalno ▲
3. Pohađanje škole ▲▲	☐ Napuštanje škole ▲ ☐ Iznenadni pad u školskim postignućima ☐ ☐ Često izostajanje iz škole (na početku ili na kraju školske godine usled uključenosti u sezonski rad) ▲ ☐ Uverenje dece da je škola neporebna ☐
4. Bježanje od kuće ☐	☐ Bježanje od kuće/ sarađeljske ili hraniteljske porodice/ ustanove SZ ☐
5. Dece se ponaša na način koji nije u skladu sa uzrastom i/ ili kompleksiom ▲◆	☐ Deluje zrelije ili preduzrijivije ☐ ☐ Nagla promena ponašanja i fizičkog izgleda ☐ ☐ Preuzima odgovornosti usled doličanja porodične obaveze ▲ ☐ Ponos zbog sposobnosti da upravlja odraslima, zarađuje i doprinosi ▲◆ ☐ Snažno zaspupa svojoj agencnosti (‘mogu sam’a, do sad mi niko nije pomogao’) ▲◆ ☐ Normalizuje kriminalne aktivnosti i koristi specifični sleng (vezan za trgovinu narkoticima, prostituciju i sl.) ▲◆
6. Ispoljava i verbalizuje strah, anksioznost, bespomoćnost, samookrivljavanje ☐☐	☐ Izgleda uplašeno ☐ ☐ Znači izloženost hroničnom stresu ☐ ☐ Depresivna stanja, apatija i beznačajnost ☐ ☐ Sram i stigma ☐ ☐ Spojašnji lokus kontrole ☐ ☐ Niska subjektivna ocena dobroti ☐

Preliminarni nalaz na osnovu liste indikatora

1) Zloupotreba dečjeg rada	
a. dece angažovano u najgorim oblicima dečjeg rada (0-18g) (prosvito ili sluganstvo, pornografija i prostitucija, kriminalne aktivnosti, posebno proizvodnja i promet narkotika i opasan dečji rad);	☐
b. dece mlađe od 15 godina radno angažovano u aktivnostima koje su moralno, socijalno ili fizički štetne po razvoj i/ili ometaju pohađanje osnovne škole;	☐
2) Dece starije od 15 godina radno angažovano bez adekvatnog pravnog osnovu (nije uključeno u dostojanstven rad);	☐
3) Trgovina decom (od strane roditelja ili drugog lica - za radnu, seksualnu, eksploataciju, prosjačenje, vršenje kriminalnih aktivnosti, usvojenja, sklapanja braka, prodaje organa ili učešća u oružanim sukobima);	☐
4) Zanemarivanje deteta (od strane roditelja ili drugog lica - fizičko, zdravstveno, edukativno, emocionalno);	☐
5) Zlostavljanje deteta (od strane roditelja ili drugog lica - fizičko, emocionalno, seksualno);	☐
6) Detetu je usled drugih okolnosti uproženo zdravlje, bezbednost ili razvoj i bez podrške sistema socijalne zaštite ne može da dostigne optimalni nivo razvoja;	☐
7) Detetu nije uproženo zdravlje, bezbednost ili razvoj ili su rizici niski.	☐

Druga zapažanja i napomene

Datum _____

Ime, prezime i potpis stručnog radnika _____

Koristeći instrument Indikatori zloupotrebe dečjeg rada za sistem socijalne zaštite – IZDR učesnici od trenera dobijaju sledeću instrukciju:

- 1) Obeležite (označite) indikatore moguće zloupotrebe dečjeg rada koje ste zapazili u zadatom slučaju;
- 2) Popunite Preliminarni nalaz na osnovu liste indikatora;
- 3) Napravite listu dodatnih informacija koje želite da prikupite da bi ste verifikovali da li je u pitanju zloupotreba dečjeg rada, i sa kojim sve drugim stanjima, problemima i potrebama dece ova situacija može da bude povezana.

○ **Izlaganje grupa (10’)**

○ **Diskusija u velikoj grupi (10’)** Pitanja za razmatranje:

- 1) Na koji način ste okvalifikovali ovaj slučaj u instrumentu? Obrazložite.
- 2) Kakve dodatne informacije su vam potrebne za procenu?
- 3) Šta može da vas spreči da iz pozicije supervizora vidite znake zloupotrebe dečjeg rada?

4) Kako se to može prevazići?

- **IZLAGANJE TRENERA (15')**. Trener kroz prezentaciju objašnjava pozitivne i negativne uticaje rada na psihosocijalni razvoj i funkcionisanje dece. Pojašnjava način upotrebe instrumenta. Posebno se ističu i opisuju negativne posledice najgorih oblika dečjeg rada i dovode u vezu drugim problemima kod dece, što sve sinergijski deluje na ispoljavanje posledica kod dece izložene i ovoj vrsti nasilja. Izlaganje o Instrumentu za psihosocijalnu procenu dece na radu – IPAC koji je razvijen za proučavanje uticaja rada – pozitivnih ili negativnih – na psihološki razvoj i funkcionisanje dece na radu

Instrument za psihosocijalnu procenu dece na radu - IPAC

Domen	Pitanje	Skala			
		1	2	3	4
Samopouzdanje	1. Da li si ponosan na svoj zivot?				
	2. Da li mislis da imas potrebne veštine za dobro obavljanje posla?				
	3. Da li mislis da si dovoljno pametan da obavljais posao?				
	4. Da li mislis da si dovoljno sposoban da obavljais posao?				
	5. Da li mislis da si dovoljno sposoban da obavljais posao?				
Stres	6. Da li se osećas kao da si previše opterećen?				
	7. Da li si u poslednje vreme doživljavao stres?				
	8. Da li si neko vreme bio nervozan ili frustriran?				
	9. Da li si neko vreme bio nervozan ili frustriran?				
	10. Da li si neko vreme bio nervozan ili frustriran?				
Agresivnost	11. Da li mislis da si previše agresivan?				
	12. Da li mislis da si previše agresivan?				
	13. Da li si u poslednje vreme doživljavao stres?				
	14. Da li si neko vreme bio nervozan ili frustriran?				
	15. Da li si neko vreme bio nervozan ili frustriran?				
Anksioznost	16. Da li mislis da si previše nervozan?				
	17. Da li mislis da si previše nervozan?				
	18. Da li mislis da si previše nervozan?				
	19. Da li mislis da si previše nervozan?				
	20. Da li mislis da si previše nervozan?				
Emocije	21. Da li mislis da si previše nervozan?				
	22. Da li mislis da si previše nervozan?				
	23. Da li mislis da si previše nervozan?				
	24. Da li mislis da si previše nervozan?				
	25. Da li mislis da si previše nervozan?				
Frustracija	26. Da li mislis da si previše nervozan?				
	27. Da li mislis da si previše nervozan?				
	28. Da li mislis da si previše nervozan?				
	29. Da li mislis da si previše nervozan?				
	30. Da li mislis da si previše nervozan?				
Socijalni faktori	31. Da li mislis da si previše nervozan?				
	32. Da li mislis da si previše nervozan?				
	33. Da li mislis da si previše nervozan?				
	34. Da li mislis da si previše nervozan?				
	35. Da li mislis da si previše nervozan?				
Zadovoljstvo	36. Da li mislis da si previše nervozan?				
	37. Da li mislis da si previše nervozan?				
	38. Da li mislis da si previše nervozan?				
	39. Da li mislis da si previše nervozan?				
	40. Da li mislis da si previše nervozan?				
Materijalne	41. Da li mislis da si previše nervozan?				
	42. Da li mislis da si previše nervozan?				
	43. Da li mislis da si previše nervozan?				
	44. Da li mislis da si previše nervozan?				
	45. Da li mislis da si previše nervozan?				

1 – uvek

2 – često

3 – ponekad

4 – nikad

- **VEŽBA br 6. (15')** - rad u 4 male grupe. Učesnicima se deli materijal sa Instrumentom IPAC i nastavlja u formi diskusije, sa uključivanjem učesnika u skladu sa usmeravanjem od strane trenera. Polaznici u grupama diskutuju da li IPAC omogućava identifikaciju deteta kao žrtve zloupotrebe dečjeg rada, koliko pomaže u sagledavanju posledica po dete i koje oblasti iz IPAC instrumenta mogu naći svoje mesto u kojim oblastima obrasca za procenu koji se koristi u CSR, i na koji način supervizor usmerava proces rada u ovoj oblasti.

- **Diskusija u velikoj grupi (10')** – Pitanja za diskusiju:

- 1) Koliko ovaj instrument pomaže u prikupljanju dodatnih informacija i identifikaciji da je dete bilo izloženo opasnom, neprimerenom radu sa stanovišta supervizijske podrške?
- 2) Da li instrument pomaže sagledavanju kakve posledice je zloupotreba ostavila na dete?
- 3) Da li je moguće planirati tretman i intervencije tretman usmerene na dete uz upotrebu IPAC? Koje? Kako/ na koji način i koja je uloga supervizora u tome?

Sesija 3. Procena zloupotrebe dečijeg rada

Trajanje: 65 minuta

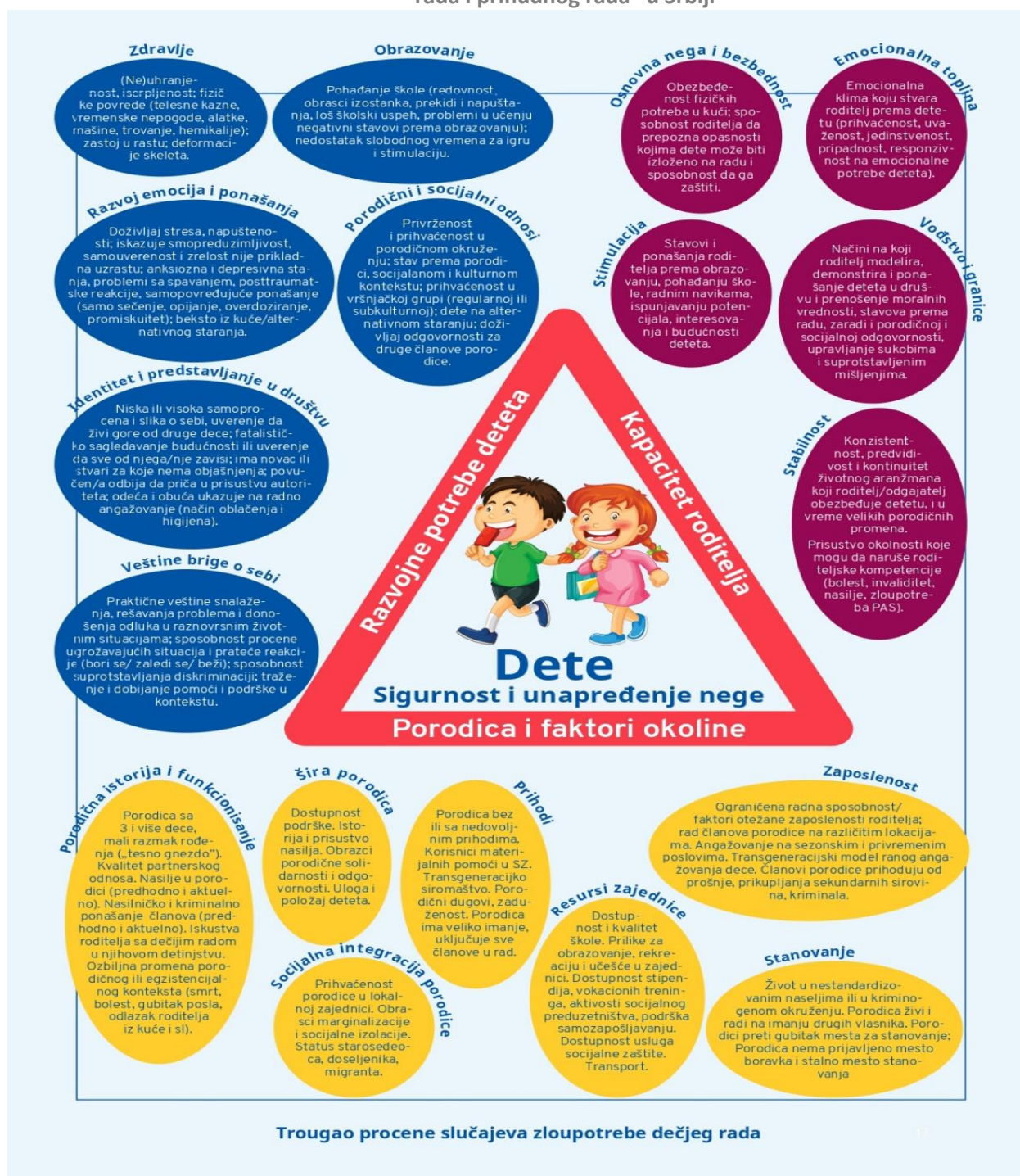
Cilj: Sticanje i unapređivanje znanja učesnika a o kompleksnosti problema zloupotrebe dečjeg rada, uključujući i najgore oblike zloupotrebe dečjeg rada. Upoznavanje učesnika o izvorima prijave/informacija, prikupljanju podataka, njihovoj klasifikaciji po oblastima procene i analiza činjenica; Zaključivanje i donošenje odluka ulozi i odgovornostima socijalnih službi u zaštiti dece od zloupotrebe na radu.

Metod: Presentacija (izlaganje trenera), brainstorming, vežbe, rad u grupama, diskusija u velikoj grupi;

Ishod: Učesnici su u stanju da na analitičan način uočavaju karakteristike vezane za zloupotrebu dečjeg rada i metode identifikacije iz pozicije supervizora. Učesnici mogu da primene znanja vezano za procenu deteta žrtve dečjeg rada, da sagledaju posledice zloupotrebe dečjeg rada tokom procene, što je osnov za donošenje odluka, planiranje i primenu intervencija i mera, kao i da i usmeravaju voditelje slučaja u planiraju usluga i mere kojima će se umanjiti štetne posledice izlaganja deteta štetnom radu

- **IZLAGANJE TRENERA (10'):** Trener kroz prezentaciju ukazuje na moguće izvore prijave i informacija o zloupotrebi dečijeg rada. Presentacija je ilustrovana slučajevima gde dečiji rad nije vidljiv na samom početku rada sa detetom i porodicom, već se sumnja pojavljuje tokom procene. Pojašnjava podatke relevantne za pojavu neadekvatnog rada. Trener kratko podseća koje su oblasti podoblast procene (slajd ostaje aktivan tokom vežbe).
- Trougao procene slučajeva zloupotrebe dečjeg rada

Projekat "Merenje, podizanje svesti i angažovanje politika radi unapređenja borbe protiv zloupotrebe dečjeg rada i prinudnog rada" u Srbiji

● VEŽBA br. 7: Diskusija (5’):

- 1) U kojim slučajevima se supervizori i voditelji slučajeva mogu sresti sa zloupotrebom dečjeg rada, a da ga previde?
- 2) Koje aktivnosti supervizora mogu da unaprede prepoznavanje zloupotrebe dečjeg rada u CSR?

- **VEŽBA br. 8. (20' + 10')** - Rad u 4-5 malih grupa: učesnici dobijaju studiju slučaja u kojoj podvlače relevantne podatke i činjenice za situaciju zloupotrebe dečijeg rada, potom podatke klasifikuju u oblasti i podoblasti procene. Dve male grupe izveštavaju plenarno, a ostale dve dopunjavaju. Radi se na dve ili tri studije slučaja.

Zadatak: Pročitajte kratke studije i raspoložive podatke klasifikujte u relevantne oblasti i podoblasti procene

Slučaj 1:

Milica (8) živi sa bakom i tetkom koje prodaju robu na pijaci. Primaju socijalnu pomoć, otac je u zatvoru, a majka je davno napustila porodicu i živi negde u Italiji. Milica nema sa njom nikakav kontakt unazad 7 godina. Baka i tetka su odmalena radile i smatraju da Milica takođe treba da doprinese prihodima porodice. Kada odu na pijacu, rano ujutru, devojčica se sama sprema za školu, u koju neredovno ide. Kada se vrati iz škole, ona kuva ručak od namirnica koje ima u kući. To je umara i stalno je pospana, a onda se noću često budi jer ružno sanja. Ne druži se, ne dolaze joj drugarice. Kuća je predviđena za rušenje, na tom mestu će se graditi ulica. Pre mesec dana, baka joj je rekla da počne da obilazi staru komšinicu i da joj posprema kuću i nabavlja namirnice, što baka naplaćuje od komšinice. Milica je sve umornija, vidno je smršala, ali ne sme da kaže baki da joj svi poslovi teško padaju jer će se naljutiti, a tetka je na bakinoj strani. Baka joj preti da će ponovo da dodje „socijalno“ i da će je ovog puta stvarno odvesti ako ne doprinosi svojim radom. Očev drug iz zatvora je dolazio i rekao da zna gde joj je majka, ponudio se da odvede Milicu u Italiju, naročito što je tako lepa i vredna devojčica.

Slučaj 2:

Mihajlo (14) je često uz ostale radnike, pomagao ocu u automehaničarkoj radionici, ali otkad se otac razboleo (ozbiljni srčani problemi) počeo je tamo da radi svaki dan, od ranog jutra do kasnog popodneva. Nedostaje mu majka, umrla je kada je bio mali. Otac sada samo nadgleda, Mihajlo mora više da radi jer nema novca za prijem novih radnika. Ne stiže da ide u školu i nije siguran kada će i da li će moći da se vrati na nastavu. Otac kaže, nema veze, svakako ga čeka preuzimanje radionice. Zbog posla nije u mogućnosti da se druži sa prijateljima. Bole ga leđa jer je stalno savijen nad haubom, bole ga i ruke od teških alata i delova za automobile.

Slučaj 3:

Beriša (10) vreme provodi na ulici, roditelji se bave sakupljanjem sekundarnih sirovina, zbog čega su i došli u veliki grad. Nemaju drugih prihoda i ne mogu da dobiju socijalnu

pomoć. Porodica se okupi tek predveče, a ponekad roditelji dođu kasno uveče. Četvoro braće i sestara su mlađi od njega, čuvaju ih komšije ili baba koja povremeno dolazi da ih obiđe. Beriša često sa drugarima odluta daleko od naselja u kojem živi. Od skoro su počeli da peru šoferšajbne na jednoj prometnoj raskrsnici i lepo se slažu i druže. Međutim, neki ljudi su im rekli da je to zauzeta teritorija i da sada rade za njih. Uzimaju im skoro čitavu zaradu, a za uzvrat im daju cigarete i „čuvaju ih“. Juče je jedan dečak iz grupe povređen kada mu je preko noge prešao veliki motor. Ni Beriša ni dečaci iz njegove grupe nisu upisani u školu.

○ **Diskusija (10')** u velikoj grupi i pitanja trenera za usmeravanje diskusije: mogući faktori za određivanje zloupotrebe dečjeg rada – trener diskutuje i upoređuje nalaze grupa za date slučajeve:

- 1) Koje razvojne potrebe deteta su ugrožene?
- 2) Kakvi su kapaciteti roditelja/odgajatelja da odgovore na potrebe deteta?
- 3) Kako faktori sredine utiču na zloupotrebu dečijeg rada?

Plenarna diskusija:

- a. Teškoće tokom procene stanja i potreba, rizika i snaga kod dece žrtava ZDU
- b. Šta možete da uradite kao supervizor da unapredite sopstvenu praksu identifikacije i procene potreba dece žrtava zloupotrebe dečjeg rada?

● **IZLAGANJE TRENERA (10'):** PP 7. Trener upoznaje učesnike sa vrstama odluka koje su u nadležnosti CSR/OS i sa raspoloživim intervencijama.

● **VEŽBA BR. 10. (10')** – Diskusija u velikoj grupi na osnovu studija slučaja iz prethodne sesije o raspoloživim intervencijama.

○ **Pitanja za diskusiju (mapiraju se rezultati diskusije na FČ):** urediti pitanja:

- 1) Koje intervencije su raspoložive u sistemu socijalne zaštite za decu iz ova tri slučaja?
- 2) Da li su i u kojoj meri te intervencije osetljive za individualne karakteristike dece?
- 3) Koje intervencije na najbolji način mogu da odgovore na potrebe ove dece, i da osiguraju bezbednost i razvoj?

Sesija 4. Planiranje zaštite deteta u slučajevima zloupotrebe dečijeg rada

Trajanje: 40 minuta

Cilj: Pregled procesa planiranja usluga i mera kod deteta u riziku i deteta žrvte zloupotrebe dečijeg rada.

Metod: Diskusija u velikoj grupi, iskustvena razmena, izlaganje trenera .

Ishod: Polaznici su unapredili znanja za planiranje i za primenu

- **IZLAGANJE TRENERA (10'): PP 8.** – Kroz prezentaciju trener podseća na vrste planova stavljajući fokus na sadržaj plana. Posebna pažnja skreće se na sadržaje koji se tiču neadekvatnog dečijeg rada i na intruzivne, suportivne, savetodavne i edukativne intervencije CSR koje u odgovarajućem okviru mogu biti efektne i dovoljne.

- **VEŽBA BR. 11.** – Diskusija u malim grupama o primeni korektivnog nadzora u funkciji korekcije roditeljskog funkcionisanja kroz neintruzivne, edukativne, savetodavne i suportivne intervencije roditeljima na primerima iz vežbe br. 8 (15')

- **Izveštavanje i integracija (15').** Pitanja koja vode diskusiju: Dopuniti/ razraditi
 - 1) Koje intervencije bi bile najprimerenije za tri slučaja iz pedhodne vežbe (Milica, Mihajlo i Beriša)?
 - 2) U kojoj meri su intervencije individualizovane i prilagođene svakom pojedinačnom detetu?
 - 3) Na koji način supervizori mogu da doprinesu boljoj identifikaciji zloupotrebe dečijeg rada i efikasnijoj zaštiti deteta?

Završetak obuke

Trajanje: 30 minuta

Cilj: Provera stečenog znanja, završetak u pozitivnoj atmosferi i razmena planova za budućnost.

Metod: Breinstorming, diskusija u velikoj grupi, popunjavanje testa znanja i evaluacionog formulara.

Ishod: Integracija znanja i evaluacija obuke

- **VEŽBA br. 12. (5'): Upotreba znanja.** Tehnika: *miracle* pitanja: ukoliko bi jednog jutra došli na posao, kako biste, na osnovu čega biste prepoznali da je praksa CSR unapređena vezano za zloupotrebu dečjeg rada, šta bi bilo drugačije nego što je sada, šta biste videli, doživeli?
- **EVALUACIJA OBUKE (5'):** Učesnici popunjavaju evaluacione listove.
- **ZAVRŠNI TEST (20'):** Učesnici popunjavaju završni test, pozdravljaju se i daju (na lepljivom papiriću) poruku za kraj i budućnost na FČ. Završetak u pozitivnoj atmosferi i razmena planova za budućnost.

Trajanje: 30 + 85 (pa pauza) + 100 (pa pauza) + 40 + 30 = 285 min bez pauza – 4,75 sati.